

Accountantsverslag 2016

Gemeente Tynaarlo

7 juni 2017

Accountantsverslag 2016

Aan de raad van de gemeente Tynaarlo
T.a.v. de Raadsgriffier
Postbus 5
9480 AA VRIES

Groningen, 7 juni 2017

Kenmerk: RHB/GD/1038040/026

Geachte leden van de Raad,

Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 19 oktober 2016, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2016 van uw gemeente. Dit verslag bevat onze belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening 2016.

Met dit verslag willen wij u zo goed mogelijk informeren en ondersteunen in de uitoefening van uw controlerende taak. De onderwerpen, die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2016.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het College van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om deze rapportage nader toe te lichten.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

1. Dashboard accountantscontrole

2. Strekking controleverklaring

3. Top 5 aandachtspunten voor 2017

4. Uw financiële positie vergeleken

5. Belangrijkste bevindingen 2016

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Ons oordeel	Top 5 aandachtspunten voor 2017	Saldo baten en lasten 2016: € 4,0 miljoen												
<ul style="list-style-type: none"> De jaarrekening 2016 is getrouw en rechtmatig. De belangrijkste fouten en onzekerheden (binnen de toleranties) zijn: <ul style="list-style-type: none"> Onzekerheden WMO, Jeugdwet, PGB's totaal € 992.500; vertaling fouten WMO, Jeugdwet € 64.000. Ten aanzien van de EU-aanbestedingen sprake van onrechtmatige bestedingen van € 122.000. Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage. De samenwerking is constructief en plezierig verlopen. 	<ol style="list-style-type: none"> Versterken beheer en organisatie IT-beheersomgeving. Grondposities bedrijventerreinen. Samenwerking belastingen & salarissen Prestatieleveringen sociaal domein. Risico-gerichte aansturing IC. 	<ul style="list-style-type: none"> Op hoofdlijnen is het resultaat als volgt: <table border="1" data-bbox="1668 342 2382 542"> <thead> <tr> <th></th> <th>Begroting na wijziging</th> <th>Realisatie</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Baten</td> <td>€ 85,0</td> <td>€ 90,2</td> </tr> <tr> <td>Lasten</td> <td>€ 85,0</td> <td>€ 86,2</td> </tr> <tr> <td>Saldo</td> <td>€ 0</td> <td>€ 4,0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Het hogere saldo wordt voor het grootste deel verklaard in het cluster Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening waar een overschot is van circa € 1,7 miljoen. Daarnaast is er een vrijval van voorziening onderhoud gebouwen van circa € 1 miljoen en voordeel grondbedrijf van € 0,7 miljoen.</p>		Begroting na wijziging	Realisatie	Baten	€ 85,0	€ 90,2	Lasten	€ 85,0	€ 86,2	Saldo	€ 0	€ 4,0
	Begroting na wijziging	Realisatie												
Baten	€ 85,0	€ 90,2												
Lasten	€ 85,0	€ 86,2												
Saldo	€ 0	€ 4,0												
Sociaal domein	Belangrijkste bevindingen 2016	Financiële positie is goed												
<ul style="list-style-type: none"> De prestatielevering van WMO PGB en Jeugd PGB is niet eenduidig en navolgbaar aangetoond. De prestatielevering is in 2016 wel onderdeel van de werkzaamheden, echter is de vastlegging (nog) niet navolgbaar en daardoor kan er geen zekerheid worden ontleend voor de controleverklaring. Vanaf 2017 maakt de controle van de prestatielevering onderdeel uit van de werkprocessen. Uit de controle van de penvoerder Jeugdhulp resteert een kleine onzekerheid van € 64.000 en via de SVB resteert nog een fout van € 64.000. 	<ul style="list-style-type: none"> Waardering bouwgronden in exploitatie, conform de vereisten van het nieuwe BBV, heeft niet geleid tot een aanvullende dotatie in de verliesvoorzieningen. Resterende financiële risico's in de huidige waardering bouwgronden niet in exploitatie lijken beperkt. Ratio weerstandsvermogen is verbeterd, met name als gevolg van het rekeningresultaat 2016 en het herzien van de risico-inschattingen. 	<p>De ontwikkeling van de solvabiliteit van uw gemeente is als volgt:</p> <table border="1" data-bbox="1668 871 2242 1249"> <caption>Solvabiliteitsratio</caption> <thead> <tr> <th>Periode</th> <th>Solvabiliteitsratio</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Gemid. NL*</td> <td>31,9%</td> </tr> <tr> <td>JR 2016</td> <td>39,0%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2017</td> <td>32,0%</td> </tr> <tr> <td>JR 2015</td> <td>36,0%</td> </tr> <tr> <td>Begr. 2016</td> <td>27,0%</td> </tr> </tbody> </table>	Periode	Solvabiliteitsratio	Gemid. NL*	31,9%	JR 2016	39,0%	Begr. 2017	32,0%	JR 2015	36,0%	Begr. 2016	27,0%
Periode	Solvabiliteitsratio													
Gemid. NL*	31,9%													
JR 2016	39,0%													
Begr. 2017	32,0%													
JR 2015	36,0%													
Begr. 2016	27,0%													

2. Strekking controleverklaring

2.1 Strekking controleverklaring

2.2 Overzicht controleverschillen

2.1 Strekking controleverklaring

Goedkeurende controleverklaring	Wij hebben bij de jaarrekening 2016 van de gemeente Tynaarlo een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.
De jaarrekening is getrouw	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening 2016 een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.
De jaarrekening is rechtmatig	Een goedkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid betekent dat de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen en in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
Geen bevindingen in de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota-verwachtingen accountantscontrole 2016. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Jaarverslag is verenigbaar	Ingevolge artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

2.2 Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen

Ongecorrigeerde controleverschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (in euro's)	Onzekerheden (in euro's)	Verwijzing
Getrouwheid			
Geen			
Rechtmatigheid			
Sociaal domein - Jeugd		€ 64.000	Paragraaf 5.1
Sociaal domein - WMO		€ 339.000	Paragraaf 5.1
Sociaal domein - PGB	€ 64.000	€ 589.500	Paragraaf 5.2
Naleving EU-aanbesteding inzake inkoop licenties	€ 122.000		Paragraaf 5.3
Totaal	€ 186.000	€ 992.500	
Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)	€ 860.000	€ 2.580.000	
Door BDO gehanteerde tolerantie bij de controle (75% van de materialiteit)	€ 645.000	€ 1.935.000	
Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie	€ 75.000	€ 75.000	

3. Top 5 aandachtspunten voor 2017

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende top 5 van aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Versterken beheer en organisatie IT-beheersomgeving	IT-verbeteringen Voor wat betreft de interne beheersing ten aanzien van de IT constateren we dat op dit punt nog enkele stappen gezet kunnen worden, zie ook onze bevindingen die zijn gerapporteerd in de managementletter. Voor de algemene beheersing van de IT-omgeving hebben we gekeken naar de aspecten logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteit. Hierbij komen we tot de conclusie dat controles en processtappen op dit vlak nog niet altijd volledig worden uitgevoerd, dan wel niet zichtbaar worden vastgelegd. Voor de accountantscontrole betekent dit dat we niet gebruik konden maken van de digitale autorisaties en vastleggingen en zijn door de gemeente aanvullende werkzaamheden verricht op het autorisatiebeheer om alsnog te kunnen steunen.
2. Grondposities fors	De grondposities van de gemeente Tynaarlo zijn fors (23% van het balanstotaal en een grexratio van 42%). De gemeente Tynaarlo heeft, kijkend naar de balanstotaal, een forse grondexploitatie op de balans. De verkopen van de grootste woningexploitatie, Ter Borch, loopt goed en er zijn meer verkopen in 2016 geweest dan de prognose. De bedrijventerreinen trekken weer wat aan waarbij de prognose voor Vriezerbrug is gehaald, dit in tegenstelling tot voorgaande jaren waar een kentering was ontstaan. De markt voor de bedrijventerreinen hersteld licht, maar is nog broos. Daarmee blijven de grondposities een aandachtspunt, ook vanwege de startfase van Business Park Ter Borch.
3. Samenwerking belastingen en salarissen	Belastingen en salarissen (SDA) In gemeentelijk verband is er in 2015 een samenwerking van start gegaan. In 2016 heeft deze samenwerking verder gestalte gekregen waarbij taakverdeling en verantwoordelijkheden zijn verdeeld. De verantwoordingen die over en weer met de gemeente Assen en AA en Hunze worden opgesteld is veelvuldig contact over geweest. Omdat de financiële overzichten worden voorzien van een controleverklaring is ook een afstemming geweest tussen de accountants onderling. Belangrijk aandachtspunt voor 2017 zijn de tussentijdse afstemmingen over volledigheid en juistheid van de gegevensvertrekkingen heen en weer.
4. Prestatielevering sociaal domein	Prestatielevering sociaal domein De prestatielevering is in 2016 wel een onderdeel geweest van de werkzaamheden binnen het sociaal domein, echter is de vastlegging (nog) niet in alle gevallen navolgbaar. Bij de jaarrekeningcontrole 2016 is hierdoor geen zekerheid ontleend voor de vaststelling van de prestatielevering. Voor 2016 is ervoor gekozen de cliënten niet te belasten met aanvullende onderzoeken over de prestatielevering, maar de focus te leggen op de prestatielevering vanaf 2017. Vanaf 2017 maakt de prestatielevering en de navolgbaarheid hiervan onderdeel uit van de werkprocessen in het sociaal domein. Deze werkwijze is voorafgaand aan de controle 2016 ook afgestemd met het audit comité.
5. IC-plan 2017 en risico-gerichte aanpak	Risicogestuurde IC en Audit samenwerking uitstekend verlopen In gezamenlijk overleg tussen IC en de accountant is een directe koppeling gemaakt tussen de gesignaleerde risico's en de interne beheersingsmaatregelen voor het uitgevoerde IC-plan 2016. Verder hebben wij u geadviseerd om de IC-plannen en de AO/IB-beschrijvingen up-to-date te maken voor 2017 waarin meegenomen de uitkomsten van IC-rapportages 2016 en de opmerkingen uit de managementletter.

4. Uw financiële positie vergeleken

4.1 Resultaat 2016

4.2 Uw financiële positie vergeleken

4.3 Toelichting op uw financiële positie

4.1 Resultaat 2016

Resultaat 2016 bedraagt € 4,0 miljoen.

Resultaat 2016 Het saldo van de jaarrekening van de gemeente Tynaarlo over het jaar 2016 bedraagt € 4,0 miljoen voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Rekening van baten en lasten	Realisatie 2016	Begroot na wijziging	Begroot vóór wijziging
<i>(alle bedragen * € 1.000,-)</i>			
Baten	33.627	28.944	25.810
Lasten	75.613	75.325	73.211
Saldo baten en lasten programma's	-/- 41.986	-/- 46.381	-/- 47.401
Saldo algemene dekkingsmiddelen	48.128	47.193	47.072
Saldo baten en lasten	6.564	812	-/- 329
Stortingen in reserves	7.643	7.140	2.417
Onttrekkingen aan reserves	5.115	6.328	2.746
Resultaat	4.036	0	0

Voor een uitgebreide analyse van het resultaat verwijzen wij naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Het resultaat 2016 wijkt ongeveer 5,4% (2015: 7,5 %) af van de totale begrote lasten (na wijziging), het voorspellende karakter van de begroting is verbeterd. Tevens zijn er enkele specifieke posten zoals sociaal domein en vastgoed die deze afwijkingen verklaren. Op basis van onze ervaringsnorm bij gemeenten is een afwijking van 2-3% van de begroting acceptabel en inherent aan een begrotingsproces.

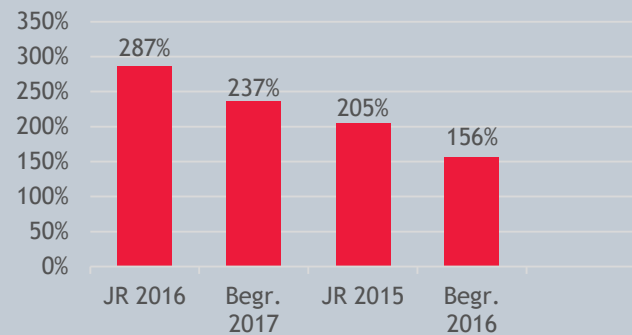
Belangrijkste afwijkingen in het resultaat 2016.

Het hogere saldo wordt voor het grootste deel verklaard in het cluster Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening waar een overschot is van circa € 1,7 miljoen. In boekjaar 2016 heeft er daarnaast een vrijval van de voorziening groot onderhoud gebouwen van circa € 1 miljoen plaatsgevonden. De voordelen van het grondbedrijf bedragen € 0,7 miljoen. Daarnaast zijn er nog twee voordelige mutaties op de bedrijfsvoering € 0,4 miljoen en financiering/algemene uitkering van € 0,3 miljoen.

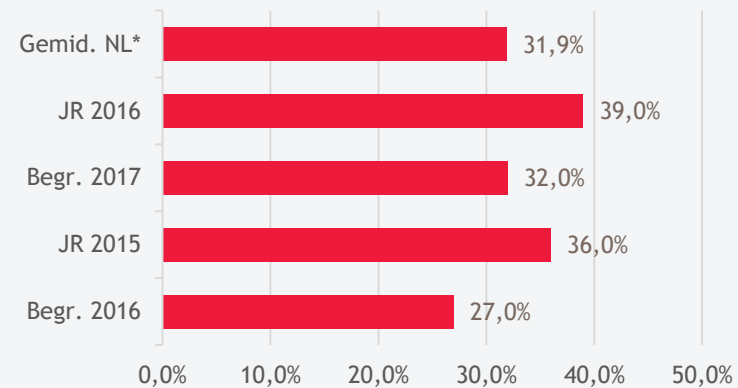
4.2 Uw financiële positie vergeleken

Ratio's in lijn met Nederlands gemiddelde en ratio grondexploitatie is alleen hoger dan gemiddeld

Ratio weerstandsvermogen

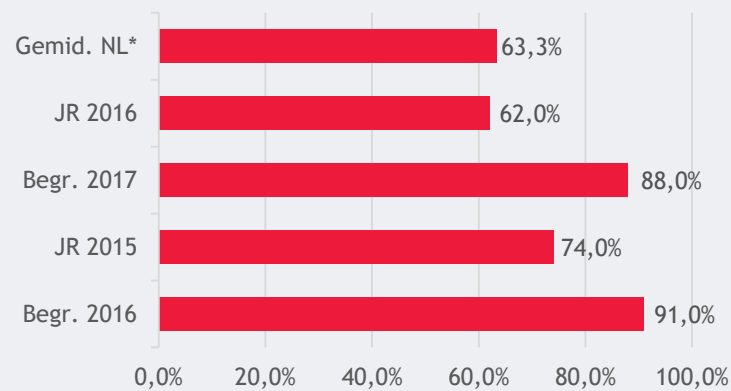

Solvabiliteitsratio

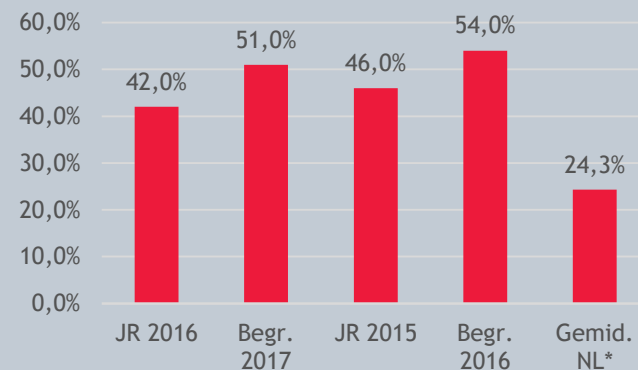

* De bron voor de gemiddelden in Nederland (2014) is het dashboard op www.waarstaatjegemeente.nl

Netto schuldquote

Ratio grondexploitatie

4.3 Toelichting op uw financiële positie

Belangrijkste ratio's gemeente Tynaarlo nader geanalyseerd

<p>Ratio weerstandsvermogen</p>	<p>Uit uw eigen analyses trekt u de conclusie dat weerstandsvermogen goed is</p> <p>In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is een analyse opgenomen van de risico's die de gemeente Tynaarlo loopt. Deze risico's zijn 'op geld gezet' en afgezet tegen de algemene reserve van de gemeente. Hoewel het 'op geld zetten' van risico's per definitie een subjectieve aangelegenheid is, geeft het wel een indicatie van de risico's die de gemeente loopt en of hier voldoende buffers voor aanwezig zijn. Uit uw eigen analyse blijkt dat er voldoende weerstandsvermogen aanwezig is. De geconstateerde risico's uitgedrukt in geld € 7,8 miljoen kunnen worden opgevangen met de aanwezige bufferreserve van € 22,4 miljoen. In de begroting 2017 wordt een lichte teruggang verwacht waarbij de ratio weerstandsvermogen 237% wordt. Het weerstandsvermogen van de begroting is berekend op basis van de cijfers per oktober 2016, de positieve effecten van de najaarsbrief en de jaarrekening zijn hierin nog niet meegenomen, deze uitkomsten beïnvloedden het weerstandsvermogen wel positief voor 2017.</p> <p>De stijging ten opzichte van de jaarrekening 2015 wordt veroorzaakt door hogere reserves vanwege de gerealiseerde resultaten in 2016.</p>
<p>Solvabiliteit = eigen vermogen / balanstotaal</p>	<p>De solvabiliteitsratio van de gemeente Tynaarlo is iets hoger in vergelijking met het gemiddelde in Nederland</p> <p>Het financiële kengetal solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen gedeeld door het totaal van de balans. In feite geeft dit kengetal aan in hoeverre de activa van de gemeente (ofwel bezittingen aan de debetzijde van de balans) worden gefinancierd met eigen middelen.</p> <p>De solvabiliteit bedraagt ultimo 2016 39% en is ten opzichte van 2015 gestegen met 3%, deze stijging wordt veroorzaakt door de dalende langlopende schuld en het stijgende eigen vermogen. Ten opzichte van het landelijke gemiddelde in 2014 is de solvabiliteit iets hoger dan gemiddeld. De financiële positie van de gemeente Tynaarlo is goed.</p>
<p>Netto schuldquote = schulden / totaal vermogen</p>	<p>De schuldquote van de gemeente Tynaarlo is gelijk aan het gemiddelde van Nederland</p> <p>Gemiddeld hebben gemeenten in Nederland een schuldquote van 63,3%. De gemeente Tynaarlo heeft met een quote van 62% vrijwel dezelfde schuldquote als in 2015. De schuldquote neemt fors af in percentage alsmede in geldwaarde is er circa € 8,7 miljoen minder schuld in 2016 ten opzichte van 2015.</p>
<p>Ratio grondexploitatie = omvang voorraad/ balanstotaal</p>	<p>De grondexploitaties bedragen per eind 2016 42% van het balanstotaal</p> <p>Grondexploitaties zijn een risicovolle post voor gemeenten. Hoe lager deze ratio, hoe minder risico de gemeente over het algemeen loopt. De ratio bedraagt eind 2016 in totaal 42%. Het percentage is licht gedaald door een afname van de boekwaarde (zie ook nadere uiteenzetting in paragraaf 5.3), onder andere de NIEGG is overgeboekt naar de materiële vaste activa.</p> <p>De grote voorraden leveren financiële risico's op voor de gemeente Tynaarlo, deze risico's zijn ook meegewogen in de paragraaf weerstandsvermogen van de jaarstukken en zijn daarmee ook meegewogen in de ratio weerstandsvermogen. De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Tynaarlo is 287% waarmee wordt aangetoond dat de risico's van de grondexploitaties beheersbaar zijn. Ook de versterking van de solvabiliteitsratio in 2016 draagt bij aan de beheersing van de risico's grondexploitaties.</p>

5. Belangrijkste bevindingen 2016

5.1

Jeugd en WMO

5.2

PGB

5.3

EU-aanbesteding

5.4

Grondexploitaties

5.1 Sociaal domein: controlebevindingen Jeugd en WMO

Verantwoording Jeugd via de gemeente Emmen, prestatielevering WMO deels aangetoond.

Sociaal Domein	<p>Algemeen De uitgaven van de gemeente Tynaarlo in cluster 6 bedragen over 2016 € 24,7 miljoen. Een belangrijk onderdeel van het cluster 6 betreft het sociaal domein waarvan de bedragen over 2016 ruim € 7,8 miljoen bedragen. In hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar “stromen” te maken (* € 1.000) voor het sociaal domein:</p> <ul style="list-style-type: none">• WMO : € 2.795• Jeugd : € 3.874• PGB WMO : € 606• PGB Jeugd : € 573Totaal € 7.848 <p>Onderstaand zullen de bevindingen per stroom worden toegelicht.</p>
Landelijk beeld: positieve ontwikkelingen in (interne) beheersing in het sociaal domein	<p>Ontwikkelingen in het Sociaal domein in 2016 In opdracht van het ministerie van BzK is eind 2016 een evaluatie gedaan van de uitkomsten van de controle in 2015 bij alle 393 gemeenten in Nederland. Daaruit bleken duidelijk de gevolgen van een hectisch transitiejaar in 2015. De helft van de gemeenten kreeg geen goedkeurende controleverklaring, het grootste deel hiervan kreeg een verklaring met beperking (43%) de overige een oordeelsonthouding (7%). Als gevolg van de transitie hebben 33% van de gemeenten de controleverklaring 2015 ná de deadline van 15 juli 2016 ontvangen.</p> <p>Ons landelijk beeld is dat in 2016, over het algemeen, belangrijke verbeteringen te zien zijn in de interne beheersing van gemeenten met name door het op orde krijgen van de cliëntadministratie en het indiceren van de cliënten. Doordat in 2015 en 2016 alle cliënten zijn geïndiceerd en gedurende 2016 de cliëntadministraties op orde zijn gebracht hebben gemeenten meer inzicht in de cliënten en kosten. De algemene tendens lijkt daarbij dat de lasten van de PGB's dalen doordat gemeente meer inzetten op zorg in Natura. Wij verwachten dit jaar weer meer goedkeurende controleverklaringen, omdat gemeenten zich hebben ingespannen om meer grip te krijgen op de levering van de zorg door goede afspraken te maken met zorginstellingen of op andere wijze de prestatiecontroles uit te voeren.</p>
WMO prestatielevering is deels aangetoond	<p>Controleverklaringen zorgaanbieders voor de prestatielevering De gemeente Tynaarlo heeft in haar aanpak voor het vaststellen van zorgprestatie gekozen voor het alternatief om controleverklaringen op te vragen bij haar zorgaanbieders voor de WMO ZIN. Aan de hand van de ontvangen controleverklaringen is in totaal van € 2,1 miljoen de prestatielevering aangetoond, van dit bedrag is slechts € 6.000 als onzeker aangemerkt. Voor het restant van de zorgproductie € 666.000 inzake de WMO ZIN is geen inspanning verricht om de prestatielevering vast te stellen.</p> <p>Het bedrag € 6.000 en € 333.000 wordt als onzekerheid aangemerkt en is meegenomen in het overzicht ongecorrigeerde controleverschillen (paragraaf 2.2). Het niet beschikbaar zijn van controleverklaringen of waarborgen in het reguliere WMO-proces voor de prestatielevering levert geen 100% onzekerheid op over de prestatielevering. In het boekjaar 2016 zien wij diverse verbeteringen in het proces door de optimalisatie van de gegevensknooppunten maar ook de herindicatie en keukentafelgesprekken die meer worden vastgelegd in het zorgdossier. Deze ontwikkeling geeft naar inschatting wel zekerheid die is meegewogen in ons oordeel. De afweging die wij hebben gemaakt voor het bepalen van de omvang van de onzekerheid ten aanzien van prestatielevering is anders dan voorgaand jaar maar is naar de huidige ontwikkelingen in het sociaal domein meegewogen.</p>

5.2 Sociaal domein: controlebevindingen PGB's

Verantwoording omtrent PGB's leidt tot geconstateerde fouten en onzekerheden

Inkoop zorg ten aanzien van Jeugd verloopt via gemeente Emmen.

In 2016 opnieuw afkeurend oordeel accountant SVB

Wij ramen de onzekerheid vanwege het ontbreken van een controle op de prestatielevering op: € 589.500

Advies 2017: aandacht voor vaststellen prestaties

Gemeente Emmen, verantwoording en bijdrage gemeente Tynaarlo

Voor jeugd geldt dat in Drents verband voor de jeugd via de gemeente Emmen (penvoerder) loopt. De controleverklaring is 3 mei verstrekt en luidt goedkeurend. Er is klein deel van de verantwoording als onzeker aangemerkt, voor de gemeente Tynaarlo is dit een bedrag van € 64.000 inzake bovenregionale kosten. De onzekerheid van € 64.000 is meegenomen in het overzicht ongecorrigeerde controleverschillen (paragraaf 2.2).

Uitkomsten accountantscontrole SVB: voor 2016 opnieuw een afkeurend oordeel

Uit de accountantscontrole 2016 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout voor de WMO van 34,18% (2015: 14,5%). Voor het onderdeel Jeugd is eveneens sprake van een afkeurend oordeel met een rechtmatigheidsfout van 33,9% (2015: 39,4%). De meest voorkomende getrouwheid en rechtmatigheidsfouten die de accountant van de SVB daarbij rapporteert zijn:

- Burgerservicenummer (BSN) ontbreekt of is incorrect overgenomen.
- Type wet is niet of onjuist vermeld.
- Er is sprake van ontbrekende of strijdige informatie in de zorgovereenkomst.
- De originele factuur wijkt af van digitale declaratie of de factuur is niet nagestuurd.
- De uitbetaling wijkt af van de factuur of de digitale declaratie.
- Het uurtarief dat is gedeclareerd is hoger/lager dan dat op de zorgovereenkomst.

Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd bij de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2016 van uw gemeente. De gemeente Tynaarlo heeft van de SVB zogenoemde "projectiebrieven" ontvangen waarin de geprojecteerde fouten naar aanleiding van de rechtmatigheidscontroles zijn opgenomen voor uw gemeente. De meest waarschijnlijke fout voor de gemeente Tynaarlo bedraagt over de bestedingen 2016 € 64.000 (€ 38.000 jeugd en € 26.000 WMO). Op basis van de landelijke financiële foutpercentages van de SVB van 4,24% voor de WMO en 6,71% voor de jeugd, bedraagt de financiële fout voor de gemeente Tynaarlo afgerond € 64.000.

Controle op de geleverde zorg in de vorm van PGB's

Uit onze werkzaamheden blijkt eveneens dat de gemeente Tynaarlo geen controles heeft uitgevoerd om vast te stellen dat de zorg in de vorm van de PGB's ook daadwerkelijk is verstrekt (ofwel de zogenaamde prestatielevering). Het gevolg hiervan is dat wij een onzekerheid hebben in onze controle. Als accountant moeten wij de omvang en impact van deze onzekerheid op de jaarrekening van uw gemeente wegen. Wij hebben die onzekerheid geraamd op een bedrag van € 589.500. Bij deze inschatting zijn wij uitgegaan van de volgende omstandigheden:

- in 2016 is beter inzicht ontstaan in PGB- cliënten en zijn over het algemeen meer herindicatie uitgevoerd;
- in tegenstelling tot vorig jaar is geen sprake meer van een transitie met alle daaraan gerelateerde problemen;
- wij constateren dat sprake is van afnemende financiële fouten bij het SVB in het risicostratum nov-dec 2016;
- mede door de herindicaties is hoeveelheid PGB's in 2016 afgenomen;
- ondanks de omvang van de onzekerheden in 2015 hebben wij, terugkijkend, geen materiële fouten ontdekt over 2015.

Wij adviseren om maatregelen te treffen waardoor kan worden vastgesteld dat de zorg in de vorm van PGB's ook daadwerkelijk is geleverd.

5.3 Controle naleving EU-aanbestedingsregels

Aangescherpte kaders voor de controle van EU-aanbestedingen

Wetgeving en kaders

Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen. De herziene Aanbestedingswet is vanaf 1 juli 2016 van kracht. Deze gewijzigde wet blijft de Aanbestedingswet 2012 heten. Deze wijzigingen zijn gedaan naar aanleiding van de nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijnen die met de nieuwe Aanbestedingswet 2012 nu ook in de Nederlandse rechtsorde geïmplementeerd zijn. Inkopen van leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 209.000 en werken boven € 5,2 miljoen moeten Europees worden aanbesteed. Daarnaast heeft de gemeente Tynaarlo ook eigen Inkoop- en aanbestedingsregels opgesteld, maar deze zijn niet opgenomen in het normenkader en maken derhalve geen onderdeel uit van de rechtmatigheidscontrole.

Een aantal opvallende wijzigingen ten opzichte van de eerdere Aanbestedingswet 2012 is:

- het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) is van toepassing op zowel aanbestedingen boven als onder de Europese drempelwaarden. Het UEA komt in de plaats van het Nederlandse model Eigen verklaring;
- EMVI is de verzamelnaam voor 3 gunningscriteria: beste prijs-kwaliteitverhouding (beste pkv/bpkv), levenscycluskosten (laagste kosten op basis van kosteneffectiviteit) en laagste prijs;
- vanwege het verdwijnen van het 2B-regime, is voor de inhuur van externen bijna altijd het volledige aanbestedingsregime van toepassing;
- voor sociale en andere specifieke diensten geldt een vereenvoudigde procedure;
- er is 1 licht regime voor concessieopdrachten voor werken en diensten. Kenmerkend is het vormvrije karakter;
- de gewijzigde wet biedt meer mogelijkheden voor dialoog met de markt en meer ruimte voor het uitvragen van duurzame en innovatieve oplossingen;
- bij een niet-wezenlijke wijziging hoeft de aanbesteding niet opnieuw te worden uitgevoerd. Volgens de wet moet deze wijziging echter wel worden gepubliceerd;
- opdrachten boven de Europese drempelwaarden zijn vanaf 1 juli 2017 verplicht om de gehele aanbestedingsprocedure digitaal te laten verlopen.

Bevindingen gemeente Tynaarlo € 122.000 aan uitgaven niet correct aanbesteed

Toepassing van de aanbestedingsregels

Uit onze controle blijkt dat in één geval de aanbestedingsregels niet correct zijn toepast. Dit betreft de volgende constatering:

- Inkoop licenties heeft een opdrachtwaarde van € 122.000.

Deze bevindingen hebben we betrokken bij onze oordeelsvorming en deze hebben voor het aspect rechtmatigheid niet geleid tot aanpassing van de controleverklaring.

Door het niet naleven van de Europese aanbesteding loopt de gemeente het risico dat claims worden ingediend en dat schadevergoedingen door de gemeente dienen te worden betaald.

5.4 Grondexploitatie: verloop boekwaarden

De gemeente Tynaarlo heeft aanzienlijke voorraden grondexploitaties

Cijfermatig beeld
grondexploitaties en
belangrijkste
ontwikkelingen

De ontwikkeling van de boekwaarden

De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden is als volgt weer te geven (kopie uit de toelichting in de jaarrekening).

	Boekwaarde 1-1-2016	Uitgaven	Ontvangsten	Afwaardering winstneming	Boekwaarde 31-12-2016
Oude Tolweg	-379.878	21.022	335.245	-500.000	-194.101
Donderen	116.756	12.013	104.624	0	24.145
Ter Borch	23.076.244	5.991.581	6.878.868	0	22.188.957
Zuidoevers Zuidlaardermeer	1.434.129	63.029	179.418	0	1.317.740
Vriezerbrug bedrijventerrein	1.865.782	80.429	195.080	0	1.751.131
Business Park Ter Borch	598.017	717.718	0	0	1.315.735
Groote Veen	6.580.438	342.124	2.588.772	0	4.333.790
Totaal	33.291.488	7.227.916	10.282.007	-500.000	30.737.397

Boekwaarde is gedurende 2016 afgenomen van afgerond € 38,7 miljoen naar € 31,1 miljoen, met name door:

- Overboeking NIEGG : € 4,6 miljoen (zonder afwaardering overgeboekt naar de materiële vaste activa).
- Investerings : € 7,2 miljoen; het project Ter Borch heeft forse investeringen ook het Business Park is volop in beweging.
- Verkopen : € 10,3 miljoen; dit betreft vooral Ter Borch en Groote Veen.
- Winstneming : € 0,5 miljoen; dit betreft winstneming, er resteren nog 4 kavels in dit project waarvan de eerste begin 2017 is verkocht.

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht bestaat de boekwaarde met name uit Ter Borch en enkele bedrijventerreinen. In het vervolg van dit verslag gaan wij met name op deze twee onderdelen verder in.

In de jaarstukken is de overboeking van NIEGG toegelicht waarbij is aangegeven dat de overgeboekte waarde de afgewaardeerde boekwaarde per m2 betreft (huidige marktwaarde). Voor de gronden in Tienelwolde en de Prins Bernhardhoeve is er op dit moment sprake van een boekwaarde van € 700.000. Deze gronden zijn nog niet geherwaardeerd, mogelijk bestaat hier nog een risico op een lagere boekwaarde. Deze risico's op mogelijke afwaarderingen zullen dan in de komende 4 jaren (overgangstermijn) moeten plaatsvinden.

5.4 Grondexploitatie

<p>Boekwaarde bedrijventerreinen: Bruto : € 3,8 miljoen Netto : € 3,1 miljoen</p> <p>Wij kunnen instemmen met de huidige waardering</p>	<p>De waardering van bedrijventerreinen De boekwaarde van de ondergenoemde bedrijventerreinen bedraagt ultimo 2016 € 3,1 miljoen:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bedrijventerreinen (*€ 1.000)</th> <th>BW 31-12-2015</th> <th>BW 31-12-2016</th> <th>Uitgeefbare ha</th> <th>Prijs per m2</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Vriezerbrug</td> <td>€ 1.866</td> <td>€ 1.751</td> <td>45</td> <td>€ 38</td> </tr> <tr> <td>Ter Borch Businesspark</td> <td>€ 598</td> <td>€ 1.316</td> <td>23</td> <td>€ 57</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€ 2.464</td> <td>€ 3.067</td> <td>68</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Op Vriezerbrug is circa 75% van de beschikbare grond verkocht. In 2016 is de prognose van 3.830 m2 zo goed als gehaald met een verkoop van 3.600 m2. Voor 2017 zijn de vooruitzichten goed waarbij er sprake is van een reële optie van 7.500 m2. Bij het behalen van deze verkoop zal de prognose van 6.000 m2 voor komend jaar ook worden behaald. In deze grondexploitatie is in het verleden reeds een voorziening getroffen van € 700.000. De contante waarde van de exploitatie komt uit op een bedrag van € 180.000, de voorziening is dan reeds in mindering gebracht. Bij de ontwikkeling van dit bedrijventerrein is dus een voorzichtig herstel te signalen.</p> <p>De grondexploitatie Ter Borch Businesspark is volop in ontwikkeling, met de verkoop en realisatie van een kavel voor een bekende hotelketen op een belangrijke zichtlocatie langs de A7. Deze grondexploitatie kan nu verder ontwikkelen. De komende jaren worden nog € 15,2 miljoen aan kosten verwacht en € 17,9 miljoen aan baten. De verwachte boekwinst op deze grondexploitatie wordt op dit moment ingeschat op circa € 1,2 miljoen.</p>	Bedrijventerreinen (*€ 1.000)	BW 31-12-2015	BW 31-12-2016	Uitgeefbare ha	Prijs per m2	Vriezerbrug	€ 1.866	€ 1.751	45	€ 38	Ter Borch Businesspark	€ 598	€ 1.316	23	€ 57	Totaal	€ 2.464	€ 3.067	68	
Bedrijventerreinen (*€ 1.000)	BW 31-12-2015	BW 31-12-2016	Uitgeefbare ha	Prijs per m2																	
Vriezerbrug	€ 1.866	€ 1.751	45	€ 38																	
Ter Borch Businesspark	€ 598	€ 1.316	23	€ 57																	
Totaal	€ 2.464	€ 3.067	68																		
<p>Grootste grondexploitatie woningbouw</p>	<p>Ter Borch Ter Borch is sinds 2005 een nieuwe woonwijk in Tynaarlo die volop in ontwikkeling is. De verwachte woningbouw is vertaald naar een woninguitgifte van 1.037 kavels. Op dit moment zijn er nog 383 te koop. Het plan Ter Borch heeft een looptijd tot en met 2025. De boekwaarde bedraagt per einde boekjaar 2016 € 22,2 miljoen en is qua boekwaarde het omvangrijkste project binnen de gemeente Tynaarlo.</p> <p>De gestelde prognoses van 46 kavels in 2016 zijn ruimschoots behaald door de verkoop van 71 woningen (35 gepasseerd/ 36 nog te passeren). In financiële zin is de begroting voor de baten van € 7,2 miljoen nagenoeg gehaald met € 6,9 miljoen. Ook is deze ontwikkeling zichtbaar bij de andere woningbouw grondexploitatie Groote Veer waarbij de prognose van 14 woningen ook met 28 verkopen ruimschoots is behaald (22 gepasseerd/ 6 nog te passeren).</p> <p>Voor Ter Borch zijn nog € 49,1 miljoen aan baten te verwachten en € 15,1 miljoen aan kosten. Met de huidige verloop van de woningverkoop zijn de risico's rondom deze grex in 2016 ook naar beneden bijgesteld (zie ook paragraaf weerstandsvermogen). De verwachte contante waarde bedraagt circa € 10,1 miljoen. Door het afsluiten van de eerste deelplannen worden de eerste tussentijdse winsten in boekjaar 2017 verwacht.</p>																				

Bijlage A: Bevindingen SiSa-bijlage

Bijlage B: Onze controle

Bijlage A

Bevindingen SiSa-bijlage

Geen bevindingen
inzake de controle van
de SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Tynaarlo heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
E27B	Brede Doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	geen	-	n.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016	geen	-	n.v.t.
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2015	geen	-	n.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016	geen	-	n.v.t.
SZW G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2015	geen	-	n.v.t.
DRE 2C	Uitvoeringsregeling BDU Verkeer en Vervoer	geen	-	n.v.t.

Bijlage B

Onze controle

Scoping: doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Tynaarlo, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de Raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De Raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie.

Op basis van het Besluit Decentrale Overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 860.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-

Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen rapporteren die groter zijn dan € 75.000, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Bijlage B

Onafhankelijkheid	<p>Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen.</p> <p>Wij bevestigen dat we geen giften >100 euro hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de gemeente of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.</p>
Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de gemeente. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met zowel de subcommissie controle en financiën, de verantwoordelijk wethouder en de concerncontroller. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking en beveiliging persoonsgegevens	<p>Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.</p> <p>Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de gemeente uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2016.</p> <p>De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale onderneming bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 28 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.150 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 158 landen, meer dan 67.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl